

Naročnina listu: Celo leto 80 din., pol leta 40 din., četrt leta 20 din., mesečno 7 din. Izven Jugoslavije: Celo leto 160 din. Inzerati ali oznanila se zaračunajo po dogovoru; pri večkratnem inseriranju primeren popust. Upravišтво sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Naša Straža

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo

«Naša Straža» izhaja v ponedeljek, sredo in petek. Uredništvo in upravišтво je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Z uredništvom se more govoriti vsaki dan samo od 11. do 12. ure. Rokopisi se ne vračajo. Nezaprite reklamacije so poštne proste. Telefon interurban št. 113.

116

MARIBOR, dne 25. novembra 1925

Črna

Slomšek — Prešeren — Krek.

(Govor dr. Hohnjeca na obnem zboru Prosvetne zveze v Mariboru 23. novembra t. l.)

Letošnji občni zbor Prosvetne zveze obhajamo v znamenju rojstnih obletnic velikih sinov našega naroda, ki so bili utemeljitelji kulture med njim in vzorni delavci na prosvetnem polju.

Dne 26. novembra bo poteklo 125 let, odkar je bil na Ponikvi rojen škof Anton Martin Slomšek, eden največjih mož, ki jih je rodila slovenska mati. Sreča, velika sreča za naš narod, da je v srcu tega izrednega moža ne samo žarela, marveč je z mogočnim, vse slovensko ljudstvo obsegajočim in vnmajočim plamenom gorela ljubezen do slovenske narodnosti in do slovenske domovine.

»O da bi mogel s svojo bratovsko besedo v vas zbuditi ogenj navdušenja za jezik Slovenije«, je l. 1822. kot bogoslovec rekel svojim sošolcem, katerim je bil postavljen za učitelja slovenskega jezika, prvi učitelj slovenščine v celovškem bogoslovju. Vzbujači ogenj navdušenja za jezik Slovenije; to je smatral za svojo nalogo, ki jo je zvesto izvrševal vsa leta do svoje smrti.

V svoji pridigi na binkoštni ponedeljek v Možburgu (Blatnem gradu) na Koroškem je l. 1838 priprosti narod vzbujal iz narodnega spanja ter je o slovenskem materinem jeziku med drugim rekel te lepe besede: »Kdor svoj materinski jezik zavre ter ga pozabi in zapusti, je podoben zmedenu pijancu, ki zlato v prah tepa in ne ve, koliko škodo si dela. Materinski jezik je najdražja dota, ki smo jo dobili od svojih starih; skrbno smo ga dolžni ohraniti, olepšati in zapustiti svojim mlajšim. Slovenski jezik je talent, katerega nam je izročil Gospod nebes in zemlje, da bi z njim barantali in storili veliko dobička. Kdor svoj materinski slovenski jezik pozabi, svoj talent malopridno zakoplje; Bog bo enkrat terjal in vsi zaničevalci svojega poštenega jezika bodo potisnjeni v vnanjo temo. Oj, ljubi, lepi in pošteni slovenski materinski jezik — tebe hočem kakor najdražji spomin svojih rajnih staršev hvaležno spoštovati in ohraniti, želim kakor hvaležen sin svoje ljube matere, da, kakor je moja prva beseda slovenska bila, naj tudi moja poslednja beseda slovenska bo.

Ne bodi vas sram, da ste Slovenci; to naj bo vaša čast!«

In proti koncu svojega življenja je v »Drobtinica« l. 1862. objavil »Ogovor Slovencev« kot nekako narodno oporoko, v kateri pravi: »Velik dar božji je naš materin jezik, s kojim Stvarnika hvalimo in govorimo o nepreštetih čudežih božjih... Ne pozabimo, da je beseda materina vseh dobrot največja dobrota, jasno ogledalo vsakega ljudstva, mila dojka vsakega nauka in izobraženja narodnega. Dokler beseda materina slovi, časti se narod in oživlja; kakor beseda materina umira, peša tudi narodna slava in moč. Kdor torej ljubi svoj narod, njemu so dragi tudi matere mili glasovi; oni so živci življenja dušnega. Prijatelji, ne pozabimo, da smo Slovenci!«

Radi svojega iskrenega rodoljubja je Slomšek imel dosti nasprotnikov ter je moral veliko pretrpeti. Zoper vsa hudobna obrekovanja in vse sovražne nakane je ostal miren, trden in nepremakljiv kakor steber. Samega sebe in druge je najboljšo oborožil z geslom: »Naj govoriijo ljudje, kar hočejo, a mi delajmo, kar je prav! V pravici je naša prihodnost in naša zmagata!«

Delajmo! Slomšek je bil v resnici mož dela. Svoj narod je ljubil ne samo s čustvom in z besedo, marveč predvsem z delom. Celo njegovo življenje je bilo dolg niz najlepših in najblagonosnejših del za naš narod.

On je velik učitelj našega naroda. Ze po svojem poklicu poznan k učiteljski nalogi, je iz ljubezni do našega, od takratnih državnih činiteljev v omiki in izobrazbi zanemarjenega slovenskega ljudstva razširil svoje učiteljsko in izobraževalno delo na vse panoge prave in blagovite prosvete.

Ker je takrat med kmetskimi ljudstvom bilo malo, prav malo in še tiste so bile povečini ponemčevalnice, je Slomšek takoj po vstopu v dušeskrbje posvetil vso svojo skrb onim slovenskim zasebnim šolam, ki so jih vzdrževali duhovniki, takozvanim nedeljskim šolam. Te šole so bile prava sreča in dobrota za ljudstvo. Ko je videl, da je tem šolam manjkala skupni in enotni učni načrt, da so jim manjkale knjige in drugi učni pripomočki, je spisal kot vuzeški župnik ter l. 1842. v Celju izdal knjigo »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«. S tem svojim najodličnejšim pedagoškim delom, ki so ga rabili za poduk celo na petrogradskem vseučilišču, in z drugimi spisi, kakor tudi s svojim odločilnim sodelovanjem pri reorganizaciji ljudske šole med Slovenci si je zaslužil naslov prvaka slovenskega šolstva in učitelja slovenskega naroda.

Vnet za izobrazbo in napredek slovenskega ljudstva, se je trudil, da ljudstvu oskrbi potrebna izobraževalna sredstva, predvsem knjige. Izpodbujal je sposobne lju-

di za pisateljevanje, najvztrajnejše in tudi najspretnješe pa je sam sukal pero, dokler mu ga ni smrt vzela iz rok. Bil je najpoljudnejši pisatelj, kar smo jih Slovenci imeli. Nezadovoljen s posameznimi knjigami, je hotel ustanoviti »društvo za izdavanje slovenskih bukev«. — Ker mu je vlada nasprotovala, je ustanovil zbornik, ki bi naj obsegal podučne in zabavne spise ter izhajal vsako leto. Prvi letnik tega zbornika pod imenom »Drobtinice« je izšel leta 1846. »Drobtinice« so med štajerskimi in koroškimi Slovenci vršile isto narodnovzgojno in književno delo, kakor Bleiweisove »Novice« na Kranjskem. Slomšek pa ni miroval, dokler ni bila ideja »društva za izdavanje slovenskih bukev« v Družbi sv. Mohorja l. 1852. oživotvorjena.

Črtajoč le z glavnimi potezami sliko Slomškega, gorečega rodoljuba in vzornega prosvetitelja slovenskega ljudstva, ne smemo pozabiti na ogromno zaslug, ki jo je storil slovenskemu narodu s tem, da je l. 1859. sedež lavantinske škofije iz Sv. Andraža premestil v Maribor. S tem je rešil približno 200.000 Slovencev na levem bregu Drave na štajerskem, ki so prej pripadali sekovski škofiji, nevarnosti narodne smrti. Ako danes teče naša narodna meja visoko nad Mariborom, je to zasluga Slomškega.

Ob 125 letnici rojstva Slomškovega s hvaležnostjo se spominjajoč velikega slovenskega rodoljuba in prosvetitelja, pritrjamo v polni meri besedam, ki jih je Julij pl. Kleinmayr v svoji »Zgodovini slovenskega slovstva« zapisal o Slomšku: Spomin njegov živi in se vedno bolj oživlja! Slava očetu duševnega prerorenja posebno prostega nam naroda; slava blagodušnemu in marljivemu knezu in škofu, kojega ime se bode na vekov veke častno imenovalo!

Letos tudi obhajamo 125 letnico rojstva velikega Slomškovega sodobnika, ki je bil rojen teden dni kasneje ko Slomšek, dr. Franceta Prešerna, pesnika-prvaka, ki je s svojimi krasnimi poezijami prvi Slovence proslavil pred svetom (roj. 3. decembra 1800 v Vrbi). Ko je Slomšek po dovršenem šestem gimnazijem razredu študiral modroslovje (licej) v Ljubljani, je bil v prvem polletju šolskega leta 1819-20 sošolec Prešernov.

Kakor Slomšek je Prešeren iskreno ljubil slovensko zemljo, »predrago deželo«.

»v kateri očetje so naši sloveli,
ktera zdaj ima grob komaj za nas.«

Iz te ljubezni do slovenske zemlje in do slovenskega ljudstva je vzklikala težnja, ki se sme imenovati življenjska njegova težnja: »svoj 'zobraziti jezik«. Po njegovem mišljenju narod brez izobraženega književnega jezika nima plemenitejšega duševnega življenja, njemu ni mesta med kulturnimi narodi, obsojen je na smrt. Prešeren je iskreno želel in dejansko hotel, da slovenski narod živi krepko duševno življenje v vrsti drugih večjih slovanskih narodov. Tej svoji želji je dal ostrega izraza v znani svoji puščici »Bahači čvetero bolj množnih Slave rodov« s temi besedami:

»Čeh, Poljak in Ilir, Rus svoj 'zobraziti jezik,
njih le mogočni ga rod ima pravico pisat';
beli Hrvat, Rušnjak ne, Slovak ne, s Slovenci ne
drugi,
tem gre, Slave pesom, lajati, tace lizat.«

To je tudi bil razlog, zakaj Prešeren ni hotel ilirščine sprejeti za književni jezik, ker si je bil v svesti, da bi ilirski književni jezik za Slovence bil mrtev jezik. Zato je smatral za svojo nalogo in za nalogo vsega slovenskega izobraženstva, gojiti slovenščino, pospeševati njen literarni razvoj ter tako narodu pripraviti in zagurati dostojno mesto v zboru slovanskih narodov.

Prešernu je bilo geslo: slovenski 'zobraziti jezik. Naš jezik je izobražen, njegov razvoj je večji in bogatejši nego kateregakoli drugega slovanskega naroda na jugu. Z ozirom na to mora biti naše geslo: slovenski izobraziti narod. Zaklad narodne naše kulture množiti ter njene dobrine deliti posameznikom, to je cilj, za kojim stremi ter mora stremeti naša prosvetna organizacija.

Ob 125 letnici rojstva našega pesnika-prvaka se spominjamo Ovidijevih besed:

»Moenia, quae tantum potuistis ferre poetam,
quantulacumque estis, vos ego magna voco.«

Po prevodu S. Gregorčiča:

»Dom, ki ti bilo je moč, nam takega pevca podati,
kakor neznaten se zdiš, nam kot res velik sloviš.«

Naš slovenski dom je majhen, pa je podal Prešerna in Slomška in da takoj dostavimo, Kreka, in zato je velik, naj se zdi še tako majhen. To nam bodi bodrilo,

da po navodilu naših vzornikov dvigamo in množimo veličino slovenskega doma.

Dr. Janez Ev. Krek, kojega šestdesetletnico rojstva obhajamo (rojen 27. novembra 1865 pri Sv. Gregorju), je bil mož idej in dejanj. Njegov veliki duh je bil rodišče visokih in plemenitih idej, ki so privirale iz njega kakor iz neusahljivega vira.

Centralna in plodna ideja tega bogatega idejnega sveta je bil krščanski svetovni nazor. V svojem govoru v avstrijskem državnem zboru je dr. Krek 25. junija 1909 izjavil: »Ves čas svojega življenja sem se boril za svoje krščansko svetovno naziranje in za svojo Cerkev, ki jo ljubim in za katero sem pripravljen umreti.« Trdil se je, kakor je nadalje poudaril v tem govoru, »nositi pod svojo preprosto duhovniško obleko srce, ki združuje z zvestobo do Cerkev tudi zvestobo do naroda, ljubezen do revežev, ljubezen do zaslužjenih, ljubezen do resnice, pa tudi sovraštvo do vseh izkoriščevalcev, oderuhov in hinavcev.«

V »Zgodbah sv. pisma« je zapisal besede: »Znamenje zveze z Bogom je nesebična ljubezen do bližnjega.« V službo te ljubezni je postavil celo svoje življenje. Delati za bližnjega, za poedince, za sloje in stanove, za revno slovensko ljudstvo: to je bil cilj, ki si ga je bil začrtal v mladih letih in kateremu je ostal zvest do svoje prerane smrti.

»Stavba, ki bom delal pri njej, dokler bom mogel, se imenuje srečnejša bodočnost našega ljudstva«, tako je zapisal v svoji brošuri »Starostno zavarovanje kmetskega ljudstva«. Da bi ta stavba bila trdna in solidna ter tako obsežna, da bi mogli vsi sloji našega ljudstva najti v njej prostora, da bi bila zakladnica vseh materialnih in duševnih dobrin, zato je Krek razvil vso svojo agitatorno in konstruktivno delavnost.

Bil je ne samo agitator, kakor ga naš narod ni imel ne pred ne za njim, marveč tudi neutruden delavec na socialnem polju. Vse organizacije, ko so med nami delale na tem polju ter se delajo, ki imajo namen, pripomagati k ugodni rešitvi socialnega vprašanja med Slovenci ter pospeševati gospodarsko blaginjo delavskega in kmetskega stanu, vse so vezane na Krekovo ime.

Na njegovo ime je tudi vezana velika prosvetna organizacija med slovenskim ljudstvom. Pod njegovim vodstvom je bilo ljudsko izobraževalno delo med Slovenci od leta 1898 osredotočeno v Slov. kršč. socialni zvezi, prednici sedanje Prosvetne zveze. Ko se je 29. novembra 1906 ustanovila v Mariboru posebna Slov. kršč. socialna zveza za štajersko, ji je dr. Krek stal ob zibelki.

Proti koncu življenja so Krekove oči skoro neprestano iskale jug, kamor so bile že v prejšnjih letih često in rade uprte. Krek je bil idealist celo svoje življenje. Kljub vsemu idealizmu pa vendar ni puščal v nemar realnih činjenic in zakonov življenja, ki povsod delujejo z biološko konstantnostjo. Zato se tudi pri svojem gledanju na jug ni dal premakniti z realnih tal, marveč je z uprav realistično, vseh iluzij prosto odkritosrčnostjo izjavil: »Želi bomo mi na jugu samo to, kar si bomo z zavilanimi rokavi sami pridelali in priborili.«

Te Krekove besede, v katerih je bilo dosti preroškega gledanja, so nam opomin in podbuda za borbo in delo.

Voditi moramo ono borbo, koji je tudi vse Krekovo življenje bilo posvečeno, borbo za pravico. Ko bo v tej borbi zmagala pravica, bodo z njo zmagale življenjske zahteve slovenskega naroda, obenem pa bo tudi zmagala država, ki bo utemeljena na edino solidno in trajno podlago.

Pa tudi delati moramo. Gojiti in vežbati, voditi in uporabljati moramo vse sile našega naroda, da bo v tekmi z drugimi ne samo ohranil višino narodne kulture, ki jo je dosegel, marveč to kulturo množil in širil in njene dobrine delil vsem slojem naroda, višjim in nižjim, zlasti vsem delovnim slojem, ki tvorijo jedro in srčiko našega naroda.

V spominu na tri velike sinove našega naroda: na Slomškega, Prešerna in Kreka se vrši letošnji občni zbor Prosvetne zveze. V spominu na njihove visoke ideje in na lepi zgled njihovega delovanja naj se vrši vse naše prosvetno delo med slovenskim ljudstvom. Pomnimo v tem oziru znane in znamenite besede, ki jih je Slomšek zapisal v »Drobtinica« l. 1862: »Kdor svojih slavnih prednikov ne časti, njih vrli naslednik biti vreden ni. Hvalimo torej sloveče može, rodoljube naše, ponavljaje njihov spomin! Kakor svetle zvezde na jasnem nebu migljajo, tako nas vabijo, nas milo zovejo in mogočno vlečejo rajni naši rodoljubi, rekoč: Vrli Slovenci! Ne pozabite, da ste sinji matere Slave; naj vam bo drago materinsko blago: sveta vera in pa materina beseda! Prava vera vam bodi luč, materin jezik vam bodi ključ do zveličanske narodne omike.«

Politične beležke.

ZAKAJ JE RADIČ PRIŠEL V LJUBLJANO?

Stjepan Radić je v nedeljo zboroval v Ljubljani pod zaščitno senco žandarskih bajonetov. Ljubljancane ni pozdravil z izrekom: »Živela republika, vsemu svetu dika!« Mesto republike jim je prinesel v pozdrav proslavo Pašića, o katerem je rekel, da je velik človek ter da je vse, kar se piše proti njemu, budalost in idiotizem. Kako se naj oceni vse to, kar je do letošnjega leta Radić govoril in pisal o Pašiću, tega Radić ni povedal. Pa tudi ni bilo treba povedati, ker je bila vsem v ušesih Radićeva beseda o budalosti in idiotizmu.

Radić je prišel v Slovenijo, da bi svoje politično izdajstvo opravičil pred Slovenci ter da bi Slovence pridobil za svojo politiko. To se mu ni posrečilo niti v najmanjši meri ne. Nasprotno. Slovenci smo se uverili na lastne oči, da Radiću pripada naloga, voziti skozi Hrvatsko in Slovenijo voz velestrbskega centralizma, na kojem sedi kot kočijaž »veliki« Pašić.

Zato Radić na svojem ljubljanskem zboru ni našel ni besede obsodbe za beograjski centralizem, marveč je skrbno branil njegove temelje. Nekdanji avtonomist ali boljše rečeno federalist ali še boljše označeno nekdanji zagovornik samostojne hrvatske republike v okvirju sedanje države se je zadovoljil s tistimi skromnimi samoupravami, ki jih na papirju ustave in nekaterih zakonov dovoljujejo Hrvatim in Slovincem pristaši velestrbskega centralizma. Doslovno je rekel: »Mi pojmuemo samoupravo realno in jo je treba uvesti v občine, župnije in oblasti. Potem se lahko lotimo vprašanja revizije (ustave) v toliko, v kolikor bo to potrebno. Zakonodajna moč ostane v Beogradu, ekskektivna moč se razdeli med Beograd, Zagreb in Ljubljano v kolikor bo potrebno.« Tu je iz Radića govoril Pašić. Slabše kot Radić tudi Pašić ne bi mogel govoriti.

Tudi radi tega je Radić prišel v Ljubljano, da je izjavil popolno nemogočnost izenačiti davke v državi ter dolžnost, da morajo Slovenci se naprej plačati neznosno visoke davke. Rekel je namreč: »Kar se tiče izenačenja davkov, je to najtežja stvar. Srbija plača malo. Ni mogoče doseči, da bi Srbi plačevali vse sedanje davke. Tudi Hrvati ne morejo več plačati. Nemogoče pa je, da bi Hrvati in Slovenci plačevali tako malo davkov, ko danes Srbi, ker bi država izgubila tretjino dohodkov.« Tu je iz Radića govoril finančni minister Stojadinović.

Zakaj je torej Radić prišel v Ljubljano?

Dr. Korošec in Barič v Hercegovini. Minuli teden od 15. do 21. t. m., je održal dr. Korošec z načelnikom Hrv. pučke stranke St. Baričem politična zborovanja po Hercegovini in sicer v Mostaru, na Širokem Bregu, v Posušju, na Grudah, v Vitini in Ljubuškem. Izredno dobro je bil obiskan shod v Mostaru, na katerega je došlo vse, kar se za politiko zanima, somišljeniki, prijatelji in protivniki. Katoliški del hercegovinskega prebivalstva je pri zadnjih volitvah volil po veliki večini radićevski. Sedaj, ko so radićevci izdali hrvatski program, ko Radić piše Pašiću, kako hoče na previden način prevesti katoliške Hrvate v pravoslavje in ko se radićevski poslanci nič ne brigajo za gospodarsko bedo svojih volilcev, je nastopilo razočaranje in kesanje. Hercegovini preti namreč letos veliko pomanjkanje.

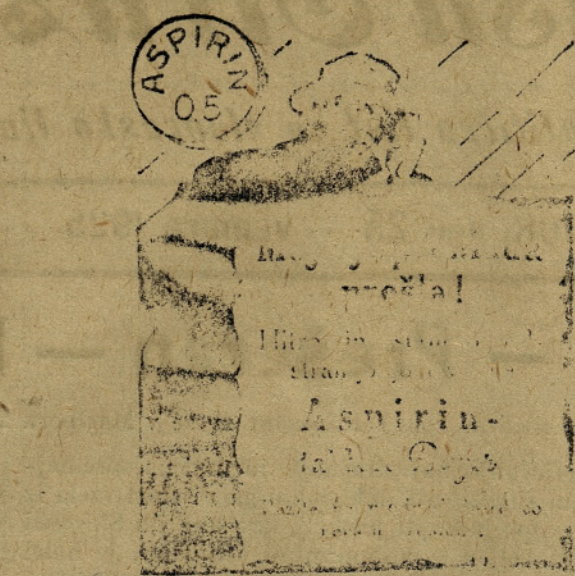
Občni zbor Prosvetne zveze.

V ponedeljek, dne 23. t. m. se je vršil v Mariboru v dvorani Zadrugne gospodarske banke občni zbor matice vseh prosvetnih društev v mariborski oblasti — Prosvetne zveze. Na občnem zboru so bila prosvetna društva zelo častno zastopana, poslala so nad 100 delegatov. Otvoril ga je predsednik Prosvetne zveze dr. Josip Hohnjec, čigar otvoritveni govor prinašamo v celoti. Pozdravil je za tem zastopnika oblasti, nadzornika gospoda profesorja Pečovnika, zastopnika ljubljanske Prosvetne zveze g. Pozniča, zastopnika društva Kres v Gazu Kukmana in Perka, poslanca Vesenjaka in druge. Pozdravne dopise sta poslali Prosvetna zveza v Gorici in Orlovsko podzveza v Ljubljani. Predsednik se je končno spominjal smrti vzornega in neumornega prosvetnega delavca, rajnega dr. Antona Medvéda.

Poročila odbornikov.

Za predsedništvo je podal poročilo podpredsednik g. profesor Ivan Prijatelj. Omenil je prireditve in svečanosti, katerih se je oficijelno po svojih zastopnikih udeležila tudi Prosvetna zveza, dalje delo na organizaciji, materijalne in duševne koristi, katere nudi Prosvetna zveza včlanjenim društvom. Društva se organizirajo v posamezne okraje, kojih bi moralo biti 29, organiziranih pa je samo 6. Veliko korist so imela prosvetna društva, da jim je pošiljala Zveza govornike za razna predavanja, dalje dosegla je znižanje taks na 10%, nudila jim je knjige s snovjo za predavanja, Vestnik Prosvetne zveze in Naš Dom, ki je postal glasilo Prosvetne zveze ter prešel v njeno last.

Tajniško poročilo. Obširno in velezanimivo tajniško poročilo je podal tajnik Prosvetne zveze g. Jože Stabej. Posegel je v svojem poročilu v čase, ko se je ustanavljala prednica sedanje Prosvetne zveze, Slov. kršč. socialna zveza ter pokazal silen razvoj, katerega je dosegla Zveza od ustanovitve do danes. Prinašamo samo poročilo za preteklo poslovno leto. Prosvetna zveza ima 156 včlanjenih društev, od katerih je poslalo že 140 pregledniške pole z natančno navedbo števila članov. Teh 140 društev izkazuje 13.299 članov, če prištejemo še člane od 16 društev, ki še niso poslale pregledniških pol, dobimo impozantno število 14.820 članov. To niso kaki fiktivni papirnati člani, ampak člani, ki se res v društvih udeležujejo. Vsa društva imajo 144 knjižnic s skupno 49.755 knjigami. Izposojenih je bilo 50.849 knjig. Za nove knjige so izdala društva 48.674 D. Društva so imela 319 dramatičnih predstav. Blagajniški promet društev izkazuje 511.620 D dohodkov in izdatkov. Lastne društvene domove ima 23 društev, lastne zastave pa

Poplave so odnesle ljudem še tiste koščke kulturne zemlje, ki so si jo z velikanskim trudom priborili od kršne zemlje, a duhan je sicer po kakovosti dober, a količina je mala. Vrhutega ga monopolska uprava skoro za polovico cenejše kupuje, kakor v Srbiji. Volilci zapuščajo Radićevo stranko in zato je razumljivo, da si Radić ne upa več med svoje volilce, ampak se zateka k velikolaškemu mesarju g. Puclju, ki ga vodi po Sloveniji. Radić je doigral svojo vlogo med Hrvati, prekoračil je vrhunec svoje politične moči. Tudi ministrski »kaput«, ki ga je sedaj oblekel, mu med hrvatskim narodom ne bo pomagal do stare slave. Vsa zborovanja dr. Korošca in Bariča v Hercegovini so vrlo dobro uspela, za Hrvatsko pučko stranko vlada najboljša razpoloženje.

Po svetu.

30 LET NOBELOVIH NAGRAD.

Dne 27. t. m. bo 30 let, kar je Alfred Nobel v svoji znameniti oporoki ustanovil te nagrade, dne 10. decembra bo pa 30 let, kar je ta ustanovnik umrl in se bodo že 25 krat delile nagrade onim, ki so v pretečenem letu človeštvu največ koristili na polju fizike, kemije, medicine, literature in prizadevanja za svetovni mir.

Ustanovnik Alfred Nobel je l. 1867. iznašel dinamit in razstrelilno uporabo nitro-glicerina. Svoje ogromno premoženje od 44 milijonov frankov je pa pred smrtjo določil za humanitarne namene, da bi tako vsaj nekoliko odškodoval človeštvo proti strašnim posledicam svojih iznajdb. Nagrade za fiziko in kemijo pripoznava švedska akademija znanosti, fiziološke in medicinske zasluge pripoznava karolinski institut v Stockholmu, literaturo ocenjuje akademija v Stockholmu, nagrade za miroljubno delo pa pripoznava posebej ustanovljeni norveški Nobel-Institut. Sedež tega instituta je v Oslo. Predlaganje za nagrado je natančno določeno in se mora izvršiti do 1. februarja vsakega leta.

Nagrade se pripoznavajo od l. 1901 vedno na dan 10. decembra ob obletnici smrti Alfreda Nobela. Višina nagrad ni stalna, presega pa vedno 100.000 švedskih

17 društev. Razna društva so izkazala tele odseke: 9 mladinskih zvez z 248 člani, 28 dramatskih odsekov z 296 člani, 38 pevskih odsekov z 3640 člani, 18 tamburaških zborov z 141 člani, dalje bralne odseke, socialno-znanstvene, retorične, godbene, tiskovne, telovadne, časnikarske, posmrtninske, orkestralne in olupševalne odseke. — Vložni zapisnik Prosvetne zveze izkazuje 2735 poslovnih števil; vršilo se je 25 rednih sej, na katerih so se razpravljale vse važne splošno slovenske kulturne zadeve Prosvetne zveze, kakor tudi zadeve posameznih društev. Za redno poslovanje je morala nastavit v svoji pisarni dve pisarniški moči. Za društva je priredila Prosvetna zveza 2 tečaja, in sicer prvega od 28. do 30. decembra l. 1924 in drugega od 20. do 22. novembra 1925. Obeh tečajev se je udeležilo 118 udeležencev. V svrhu uvedbe sistematičnega dela v zvezo si je razdelil zvezin odbor na posamezne podobore ali komisije, in sicer: komisija za revizijo, za literaturo, za knjižnice in za poživitev narodnih noš. — Za predavanje in osnutke predavanj je poskrbela zveza z založitvijo dr. Jerajevе knjige »Prerod«, dalje je prinašal osnutke Vestnik in za razne proslave je nudila zveza snov in spored v dnevnem časopisju. — Zveza je priredila tri mladinske dneve; na Ložnem, pri Devici Mariji na Kamnu in v Smarju pri Jelšah. — V Mariboru samem je zveza priredila 8 prosvetnih večerov ter si s svojim delovanjem pridobila tak ugled, da jo splošno smatrajo za prvo predstaviteljico prosvete v mariborski oblasti. — Za člane je uvedla lične članske izkaznice in znake. Da odpo more pomanjkanju dobrih iger, je nakupila 4 igre take vsebine, ki jih društva žele najbolj igrati. Za organizacijo pevcev in petja v naših društvih je velik korak naprej, ustanovitev velikega osrednjega pevskega društva »Maribor«, ki bo pričel z organizacijo pevskih odsekov. Prosvetna zveza je polagala veliko važnost na izobrazbo delavskega stanu ter bo tudi v bodoče pazno zasledovala krščansko-socialni delavski pokret ter mu pomagala, kolikor bo v njenih močeh.

Blagajniško poročilo, katerega je podal g. Joško Malešič, izkazuje 279.341 D denarnega prometa. Viri dohodkov so članarine društev in razne podpore.

Knjižničar g. Kramberger je podal zanimivo poročilo o delovanju osrednje knjižnice. Knjižnica Prosvetne zveze ima 3602 deli v 4425 zvezkih in 3 potovalne knjižnice. Skupen promet knjižnice izkazuje 13.029 D in od tega se je izdalo za nakup novih knjig 6000 D. Poročevalec je naglašal, da je bila izposojnina izredno nizka, ker knjižnica ne sme predstavljati kako podjetje, kateremu je izposojnina vir dohodkov. Pozival je društva, da zbirajo neporabne stare knjige, ki imajo zgodovinsko vrednost ter jih darujejo osrednji knjižnici.

Po poročilih osrednjega odbora se je razvnela živahna debata, na kateri se je razmotrivalo v prvi vrsti sodelo-

kron. Po oporoki se ena nagrada lahko tudi deli na dva deležnika, kar ne znači zmanjšanje zaslug, ampak hoče samo reči, da sta bila v letu k sreči dva enakovredna znanstvenika ali umetnika. Lahko se tudi zgodi, da se v enem letu nagrade sploh ne razdelijo in da zapadejo v kak drugo, človekoljubno svrhu. Tako v zadnjem letu ni bilo nagrad za fiziko in kemijo, letos pa ni bil nagrađen nobeden od literatov. Doslej je bilo razdeljenih 22 nagrad na fiziko, 19 za medicino, 20 za kemijo, 22 za literaturo in 19 za miroljubno delo.

Od nagrađenih imajo glede literature prvenstvo Nemci, in sicer so dobili nagrado zgodovinar Mommsen, filozof Eucken ter pisatelja Heyse in Gerhard Hauptmann. Francozi so dobili tri in pol nagrade, Angleži dve, Norvežani, Poljaki, Švedi, Španci in Danci vsak po dve, pa eno pa Italijani, Belgijci in Švicarji. — tgr

Iz Slovenije.

PONAREJEVALCI.

Zadnji od mnogih drugih lepih uspehov mariborske policije je hitra izsleditev ponarejevalca dolarskih in stodinarskih bankovcev, Jurija Potočnika.

Ponarejevanje denarja je že znana strast in je tudi Jurčič opisal ponarejevalca denarja, ki hodi od kmeta do kmeta in najde povsod zaščito kot nepričakovan dobrotnik, ki popravlja slabo gmotno stanje do strašnega kraha. Sedanji zasačeni ponarejevalec je pravi tip strastneža, ki se po dolgoletnih ječah vedno zopet loti svojega posla.

Jurij Potočnik, rojen l. 1884. v Rošnji, občina Št. Janž na Dravskem polju, kmetovalec in samouk-fotograf, kakor cela njegova rodbina, je bil že l. 1906 obsojen radi falsificiranja denarja na petnajstletno ječo, katero je predsedel v jetnišnici Karlau. Z njim vred je bil tedaj eden njegovih bratov obsojen na 12 let in je tudi v ječi umrl, drugi pa na tri in pol leta. Po dolgotrajni ječi pa

strast ponarejevalca ni mirovala

in Jurij Potočnik je bil spomladi predlanskem zopet aretiran, ker je nagovarjal nekega kmeta, naj mu da denar, da bo zanj delal bankovce. Tretjič je bil aretiran letos, ko se je našel ponarejeni dolarski bankovec v Plutju. Ta aretacija je bila zelo romantična. Ponarejevalec se je boril in streljal z žandarmerijo in je prišel kot ranjen jetnik v bolnico. Iz bolnice je prišel nazaj v jetnišnico, potem pa s hudo mrzlico zopet v tukajšnjo bolnico, odkoder je pobegnil.

Zopet ujet.

Zvedelo se je, da biva neke v Braunšvajgu pri Račah, a ko so ga orožniki hoteli aretirati, so slišali, da se je nenadoma odpeljal s fijakerjem v Bistrico. To je bilo 19. t. m. Ob 4. uri zjutraj so orožniki o tem obvestili mariborskega policijskega nadsvetnika g. Kerševana, ki je že ob 8. uri zjutraj izsledil fijakerja. Policija je takoj stopila v akcijo in fijaker je izpovedal, da je iztovoril ponarejevalca z njegovo ženo ob polnoči v Zg. Sv. Kungoti pri neki gostilni, ki je bila pa zaprta. Na voz je čakala neka ženska, ki je fijakerju obljubila za plačilo voz sena ter ga pozvala, naj se takoj vrne. Žandarmerija je okolico te gostilne takoj zaprla in zasedla, policija je pa po opisu osebe, ki je najela voz, izsledila ljudi, pri

vanje Prosvetne zveze pri Jugoslovanski Matici, razmerje med Prosvetno zvezo in Orlovsko podzvezo, predavanja državnega higijenskega zavoda. V debato so posegli predsednik g. dr. Hohnjec, Jože Stabej, kaplan Meško in poslanec Vesenjak.

Poročilo osrednjega odbora je bilo na to odobreno, nar kar so poročali zastopniki avtonomnih zvezin odsekov.

Dekliška zveza izkazuje 6 krožkov s 2500 člani. Dekliška zveza se je posebno posvetila gospodinjstvi izobrazbi deklet, da se jim tako položi temelj za bodočo družinsko srečo, dalje bo uredila vprašanje narodnih noš z izdajanjem posebne knjige, katero sestavlja priznan strokovnjak in ki bo izšla na pomlad prihodnjega leta.

Za narodno-obrambni odsek je poročal gosp. Stabej. Prosvetna zveza se je odločila za sodelovanje z Jugoslovansko Matico, ker je ta organizacija v resnici nestransko. Način sodelovanja se prepušča v odločitve posameznim krajevnim društvom, da ga po krajevnih razmerah uredi.

Odbor preglednikov je po ravnateljju g. Mirtu poročal o rezultatu revizije ter predlagal absolutorij s pohvalo.

Volitve novega odbora. — Za predsednika novega odbora je bil enoglasno izvoljen g. dr. Hohnjec. V osrednjem odboru so večinoma stari odborniki. Izvoljeni so: prof. Iv. Prijatelj, dr. Jeraj, Jože Stabej, Marko Krajnc, Franc Kramberger, dr. Franc Sušnik, Joško Malešič in Franc Hrastelj.

Pregledniki so: dr. Veble, Jožef Krošelj, Jožef Mirt. Razsodišče: dr. Leskovar, dr. Juvan, dr. Jerovšek, Pavel Živornik, Jože Barle.

Včlanjena društva so poslala nekatere predloge, o katerih se je razvnela zelo stvarna debata. Povdarjala se je zlasti važnost mladinskih in dekliskih zvez. Dr. Hohnjec je predlagal, naj se povsod osnujejo mladeniške in dekliske zveze, ki naj sodelujejo z Orlovskimi odseki. G. Krajnc je povdarjal, da predstavlja Orel elito naše mladine, ki ne more zajeti mas. To nalogo naj prevzamejo mladeniške in dekliske zveze. Opozarjal je na slične organizacije na Češkem in v Nemčiji.

Predlogi odbora. Poslovna doba za posamezna društva traja od 1. do 1. septembra, za zvezo pa od 1. do 1. novembra. Naš Dom se preuredi v glasilo zveze ter se mu zviša naročnina na 20 D. — V društvih se mora pričeti z agitacijo za Mohorjevo družbo. — Članarina ostane stara in sicer: 25 D za društvo. Predlogi so bili soglasno sprejeti.

Pri slučajnostih je pozdravil g. Poznič občni zbor v imenu ljubljanske Prosvetne zveze. Dnevni red občnega zbora je bil s tem izčrpan in predsednik ga je zaključil z besedami: Bog živi vse, ki delajo za prosep in napredek slovenskega naroda.

katerih si je ponarejevalec poiskal zavetišče in »delo«. To sta bila neki Vodan Franc, prej posestnik na Drav. polju in neki posestnik Šunko, ki je hotel dati seno za vožnjo. Hiša prvega je pol ure od mesta, kjer je ponarejevalec izstopil, dočim je drugi posestnik precej oddaljen. Ponarejevalec je moral biti po vseh izglelih

skrit pri Vodanu.

Obkolili so hišo in so ga res prijeli. Udal se je, ker domačinov ni hotel izpostavljati nevarnosti kakega boja. Pri njem so zasačili celo njegovo delavnico, ki je nad vse interesantna. Iz nje je razvidna cela geneza (nastanek) falsifikatov od 100 dinarskih in 50 dolarskih bankovcev. S ponarejevalcem vred so zaprli njegovo ženo, dva njegova brata ter oba posestnika Vodana in Šunka.

Ponarejeni bankovci.

Policijski nadsvetnik g. Kerševan je že dve leti proučeval delovanje nezasačenega ponarejevalca. Zbiral je razne falsifikate ter študiral, odkod ponarejevalec dobiva barveni material. Močno se je zanimal za razne tvrdke barvotiska in je končno zvedel v Zagrebu pri zalogi Gleitsmann, da že dolgo časa kupujejo neki kmetski ljudje takozvane »Lichtfarben« v večji množini kot jih rabijo vse mariborske tiskarne.

Ponarejevalčeva delavnica

vsebuje poleg strojev, valjarjev in zelo učenih knjig o reprodukcijijski tehniki tudi vse ponarejevalčeve poskuse. Natančno se vidi, kako je nastal 100 dinarski in kako 50 dolarski bankovec. Ponarejevalcu se je posrečilo fotografirati celo vodeni tisk (Wasserdruck) glave na naših bankovcih. Dolarske bankovce je pa delal tako, da je zgotovil najprej vsako stran na posebno mehki, takozvani velour-papir in je potem med te dve strani prilepil tretji papir, da bi dosegel posebno kvaliteto dolarskega papirja. Ker imajo dolarji značilne in prav tanke modre in rdeče pege, je pa »cufal« tanke svilene niti te barve ter jih lepil na srednji papir svojih dolarskih bankovcev. Pri dolarjih je imel smolo, da se je tanki papir na nekaterih mestih, zlasti pri zgibih rad ločil od srednjega močnejšega papirja, dočim so bili 100 dinarski bankovci naravnost mojstersko ponarejeni, ko je ponarejevalec poleg vodenega tiska rešil tudi uganko številki v kotih napram številki serije. Ponarejeni bankovci so se izdajali zlasti špeharjem, ki so kupovali živino in drugo blago po Hrvaškem.

V zasledovanju ponarejevalcev

ima šef mariborske policije posebno srečno roko. Naravnost genijalno je zasledoval ponarejevalce 5 dinarskih kolekov, nadalje je mnogo pripomogel k razkritju ponarejevalcev dveh izdaj monopolskih trakov za karte in vino ter treh izdaj obveznic. Ponarejevalci 5 dinarskih kolekov so bili posebno prebrisani pri naročilu risbe kolekov, ki so jih potem ponaredili in spravili v promet. Ponarejevalec je šel namreč k nekemu graškemu slikarju, ter se predstavil kot fabrikant parfumov, katere pošilja zlasti v Jugoslavijo. Začel je naročevati pri slikarju »etikete za svoje izdelke«. Naročeval je najprej razne ornamente in napise v latinici in cirilici, češ, da jih rabi za škatlje in zavojčke, potem, ko je bil slikar že dovolj prepričan, da gre za trgovino in reklamo, mu je pa naročil, naj mu nariše ornament s črkami SHS, na sredi ornamenta pa 5 dinarski SHS kolek po originalu. Slikar je to izvršil, meneč, da služi to v reklamne svrhe kot listič na steklenicah, falsifikatorji so pa ornament odrezali, njegovo sredino — kolek — pa fotografirali in izdelali po njem falsifikatorske klišee.

Za lepe uspehe in temeljita raziskovanja je pa šef policije skozi tri leta iz nič, iz največje zapuščenosti najpripravniješe po lastni kombinaciji najmodernejših

sistemov preuredil svoje urade, svoje »delavnice«, o kateri poročam ob drugi priliki. — tgr

Koliko osumljencev je dosedaj in jih še bo prišlo pod ključ radi sokrivde v aferi Potočnik. Radi sokrivde pri ponarejanju in razpečevanju 100 dinarskih falsifikatov je bilo do večerja 24. t. m. oddanih v preiskovalne zapore jetnišnice mariborskega okrožnega sodišča 16 oseb. Danes, 25. jih pripeljejo iz Ptuja v Maribor 8. Upajo še na 4 v najkrajšem času. V celo afero je zapletenih 30 osumljencev iz Dravskega polja. V jetnišnici mariborskega okrožnega sodišča je bila zaprtih dne 24. t. m. 333 oseb.

Za tovarni kolodvor v Hočah. Narodna poslanca gg. šebot in Palež sta vložila sledeči »upit« na prometnega ministra: Dne 6. julija 1925 je 16 občin in večje število drugih korporacij ter industrijskih interesentov poslalo direkciji državnih železnic v Ljubljani naslednjo vlogo: »Podpisani občinski uradi udano prosijo, da blagovoli slavna direkcija državnih železnic v Ljubljani dovoliti, oziroma izposlovati razširitev postaje Hoče v tovarno postajo ter podpirajo svojo prošnjo s sledečimi razlogi: 1. Postaja Hoče je nekako prometno središče za mnogo občin na Pohorju in gornjem Dravskem polju. 2. V Hočah samih se je razvila industrija in lesna trgovina, tukaj je obširna prepočilnica Rütgers, tovarna za kmetijske stroje Pfeifer, tovarna za čokolado »Sana«, zlasti pa je velik promet z lesom iz Pohorja, v katerem je mnogo žag in mlinov, vse te gospodarske panoge bi dobile še večji razmah, ako bi bila v Hočah tudi tovarna postaja, ki bi lahko cenejše dobivala potreben material in izdelke lažje spravila v promet. 3. Letos se gradi nova okrajna cesta izpod Pohorja skozi občine Pohorje, Zivola, Zgornje Hoče, Spodnje Hoče, Rogoza, Sv. Miklavž, ki gre ravno mimo kolodvora Hoče ter bodo te in še druge sosedne občine z dobro cesto zvezane s kolodvorom. 4. Da je res potrebno ustanoviti tukaj postajo za tovarno blago, dokazuje tudi dejstvo, da je bila že pred vojno dovoljena razširitev postaje Hoče v tovarno postajo, bili so pripravljeni tudi že tozadevni načrti in je nakupljeno že potrebno zemljišče, treba bi bilo torej samo že sklenjeno in pripravljeno reč izvršiti. 5. Bliznji tovarni postaji Maribor glavni kolodvor in Račje-Fram sta preveč oddaljeni, kar zelo ovira in zadržuje gospodarski razvoj v tukajšnji okolici. Vsi tozadevni dopisi naj se blagovolijo pošiljati na občinski urad Spodnje Hoče, pošta Hoče. Občinski urad Spodnje Hoče, dne 6. 7. 1925. Sledijo podpisi interesentov in pečati ter podpisi prizadetih občin. — Gospod minister! Iz obrazloženja in vloge same je jasno razvidno, da je razširitev postaje Hoče v postajo za sprejemanje in odpravljanje tovarnega blaga res nujno potrebno. Menda nikjer si ljudstvo tako iskreno ne želi take ustanove, kako ravno v Hočah. Tu je ozemlje, kjer je mnogo lesa, razvita lesna trgovina, domača industrija se tukaj živahno razvija in napreduje in tudi kmetijstvo, posebno živinoreja Gornjega Dravskega polja in dela Slovenskih goric ima tu svoje naravno središče. Radi tega si dovoljujem vprašati Vas, gospod minister: 1. Ali hočete upoštevati veliko važnost ustanovitve tovarnega kolodvora v Hočah? 2. Ali ste pripravljeno dejati v proračun primerno svoto za zgradbo tovarnega kolodvora? 3. Ali hočete naročiti direkciji državnih železnic v Ljubljani, da čimprej ugodni zahtevi in želji interesentov in razširi sedanji osebni kolodvor v Hočah vsaj s 1. januarjem 1926 v tovarni kolodvor? Po poslovniku Narodne skupščine prosim za pismen odgovor.

Podporno društvo slepih v Ljubljani nam poroča: Naše društvo obhaja ta mesec majhen jubilej. Te dni poteče namreč pet let, odkar smo si slepi ustanovili svoje podporno društvo. Čutimo se dolžnega, da se vsem, ki so se nas tekom pet let spomnili s kakim darom, kar najiskrenejše zahvalimo in jih prosimo, da še nadalje obdrže svojo naklonenost napram slepim. — Odbor.

Borza (Avala). Zagreb zaključni: Beograd 9.17 in pol, Pariz 20.10, London 25.13 in pol, Newyork 518.75, Milano 21.05, Praga 15.37 in pol, Wien 73.07 in pol, Budapest 0.00727, Berlin 123.50, Brüssel 23.45, Madrid 74, Amsterdam 208.50,

očeta prav z istim bodalom, s katerim je nekoč mož prebodel svojo ženo. Berta se zastrupi, Jaromir pa umrje v naročju prababice, ki je šele sedaj zadobila svoj mir in pokoj, ko ni nikogar več njenega rodu.

Prekipevajoča bolestna strast je gnala Grillparzerja k očiščenju in mu je ustvarila svetovni nazor. Kakor je ljubil »Jaromira in Berto« z vso njihovo življenjsko silo in močjo, je sovražil sužnje čutnosti, ki so brez vsake lastne energije.

Pesnik praviljnih, klasičnih in historičnih dram nam kaže v »Prababici« roparja, ki hrepeni po nedolžnosti, blagem in lepem. Kot bi gledal melodramatične efekte močnega učinka, ali poslušal prestrašene klice, se zdi človeku, ko gleda na spokornika Boleslava in melanholičnega starčka.

Samo tista Berta, ki je živela v mrzlih in mračnih zidovih, kjer leži prokletstvo njenih prednikov, vzraste v posebej žensko ljubezen, ko začuti v svojih žilah prekipjavajočo naturo kot je začuti Jaromir, ki je iste krvi. Oba utoneta v grozi in temi.

Romantični monologi in dialogi, ki so značilni in učinkujoči za te vrste dram, niso prišli do izraza in (svojega) efekta, ker posameznim igralcem nedostaja tiste barvitosti in kolorita v glasu, ki je pri teh nastopih neobhodno potreben. Več kot preveč je bilo čuti monotonosti in deklamacije in s tem je bilo zavoženo tisto blagovozvočje, ki bi moralo z vsebino in z dejanjem iti vsopredno. Potrebna je v takih slučajih dobra artikulacija, ki že prehaja v melodioznost. Beseda mora na odru oživeti; dobiti mora svojo barvo in melodijo.

Dober je bil Boleslav (Pirnat), ki se je pokazal popolnoma v drugi luči kot v dosedanjih vlogah. Dobra je bila Berta v vlogi Prababice (Bukšekova).

Prva scenerija je bila slaba: silno je motila zadnja bela stena. Boljša je bila druga, a najboljša zadnja, ki dela inscenatorju vso čast.

Občinstvo je bilo pri premieri tako prevzeto in sugerirano, da je pozabilo iti domov. Menda je hotelo, da bi nastopili še mrličji.

Varšava 74.50, Bukarest 2.31 in pol, Sofija 3.77 in pol, Atene 7.05. Zagreb devize: London 272.78 do 274.78, Newyork 56.10 do 56.70, Milano 227.34 do 229.74, Praga 166.40 do 168.40, Wien 7.91 do 8.01, Budapest 0.00791 do 0.0801, Berlin 1339.30 do 1349.30, Zürich 1085.40 do 1093.40, Amsterdam 2262 do 2282.

Iz Maribora.

Potovanje prof. dr. Jeharta po Orientu v skioptičnih slikah. Mariborska Prosvetna zveza bo uporabila del izvirnih fotografskih posnetkov, ki jih je napravil prof. dr. Jehart med potovanjem, za diapozitive in oskrbela predavanja v Mariboru in na deželi. Predaval bo gospod profesor osebno. Za enkrat je izgotovljena skupina »Mezopotamija« (Bagdad, Ur, Babilon, Ninive). V kratkem pridejo na vrsto druge dežele (Sinaj, Egipt itd.). V petek, 27. novembra ob 8. uri zvečer bo profesor dr. Jehart govoril v dvorani Zadruga gospodarske banke v Mariboru o Mezopotamiji. Potovanje z avtom po arabski puščavi, življenje v Bagdadu, pravkar izkopane razvaline mesta Ur, kjer je bila domovina Abrahama, zagonetni Borsippa, ki je po ustnem izročilu »babilonski stolp«, razsežne razvaline Babilona, težavno potovanje v Mosul, starodavne Ninive in cela vrsta asirskih razvalin v severni Mezopotamiji; vse to je na sporedu in še mnogo drugih slik, o katerih vemo, da jih je izredno težko dobiti in da so predavatelja samega stale mnogo žrtve in mnogo truda. Predavanje bo torej nad vse zanimivo. Babilon in Ninive v izvirnih slikah, to niso vsakdanje reči! Taka predavanja so redka tudi v velikih kulturnih središčih. Vabimo mariborsko občinstvo, da se predavanja v polnem številu udeleži, vabimo pa tudi vsa naša društva po deželi, da se čimprej oglasijo za predavanje. Prijave pošljite na: Prosvetna zveza, Maribor, Aleksandrova cesta 6-I.

Jugoslovanska matica priredi v proslavo ujedinjenja dne 30. t. m. zvečer ob 19. uri po mestu slavnostni obhod, katerega se udeleže vsa društva brez razlike strank, da tako manifestirajo za veliko idejo jugoslovanske države ter pokažejo bratom preko meje, da se utrjujemo v domovini ter pripravljamo na njihovo odrešenje.

Krščanska ženska zveza ima v nedeljo dne 29. novembra svojo cerkveno pobožnost v stolni cerkvi. Zjutraj ob 6. uri pridiga, nato sv. maša, katero bo daroval prevz. g. dr. Andrej Karlin s skupnim sv. obhajilom. Vse članice, kakor vsi podporni člani se vabite, da se pobožnosti v čim večjem številu udeležite. Pridite vsi z znaki. — Odbor.

Smrtna kosa. V ponedeljek, dne 23. t. m. je v Mariboru umrla g. Matilda Unger, soproga nadučitelja v pokoj. Naj počiva v miru!

Nesreča na koroškem kolodvoru. Včeraj se je ponesrečil na koroškem kolodvoru železniški ključavničar Mihael Gajšek. Ko je pregledoval kurilne naprave pod vagoni, se je vlak nenadoma premaknil in Gajšek je zašel med odbijaje. K sreči je zadobil le lahke poškodbe na prsnem kosu; rešilni oddelek ga je prepeljal v bolnico.

Pojasnilo udom Goriške Matice. Da ne bo zmote radi dopisa g. Gornika iz Ljubljane v časopisu glede Goriške Matice, sporočam v vednost vsem udom G. M., kakor tudi vsem drugim interesentom za to književno zadrugo, da se bodo knjige G. M. kakor lani tudi letos dobile pri poverjenikih, pri katerih so se udje oglašili. Tudi kdor se še ni oglašil, dobi lahko še letošnje publikacije za ceno 30 D. — Knjige so že v Mariboru in jih bodo dobili poverjeniki tekom tega tedna. Dobro bi bilo, da bi se oglašili še drugi poverjeniki po vseh vaseh in trgih, kakor tudi v Ptuj, Celju itd. pri podpisanim ali direktno v Gorici: Goriška Matica, Via C. Favetti 19. — Naj bi se sleherni zainteresiral za književno delovanje naših bratov tam preko in povspeševal to kulturno delo. — J. Cijan, Maribor, Vrazova ulica 6.

Rezervnim oficirjem! Tovariši, člani kluba rez. oficirjev v Mariboru, ki so pristopili kot člani k Oficirskemu domu, se pozivajo, da poravnajo članarino za drugo polletje v znesku 30 D pri blagajniku Doma v vojašnici Kralja Aleksandra. Predsednik.

Pri zadrugi krojačev se je 26. novembra vršila vaješka in pomočniška skušnja. K tej skušnji se je javilo 62 učenk in 6 vajencev. Skušnjo so napravili vsi dobro. Sledečim se je priznala 1. nagrada: Lešnik Alojz pri g. Lešnik, krojaču. Sober Barbara pri g. Kelc, krojaču, Cernetz Sofka pri g. Zidarič, krojačica, Razlag Marija in Černi Ema pri g. Tautz, krojačica, Zerovec Zmagoslava pri g. Landau, krojačica. Drugo nagrado: Bošak Otmar pri g. Zemljak, krojač. Konop Peter pri g. Zotter, krojač, Sicherl Reza pri g. Zupančič, izd. perila, Gröger Ida, pri g. Koller, krojačica, Karnekar J pri g. Kaiser, krojačica, Jeremic Ana, pri g. Jerič, Plevčak Roza pri g. Richter, krojačica, Roškar Otilija pri g. Zidarič, krojačica, Sajček Angela pri g. Zepač, krojač. Tretja nagrada: Maggoli Alojzija pri g. Kokalj, krojač. Heber Hermina pri g. Schönherr, krojačica.

Kuponi v gledališču. Ker mnogim ni znano, kaj pomeni označba »Kuponi« na plakatih, se objavlja, da daje gledališče popust od 25% od dnevnih cen gotovim organizacijam, ki se v velikem številu poslužujejo te prednosti. (Društvo državnih uradnikov, Društvo poštarjev, Oficirski dom, Glasbena Matica, delavske organizacije, telovadna društva itd.) Kuponi ne veljajo pri prvih predstavah vsakega dela, temveč šele pri nadaljnjih in so tedaj vedno plakati označeni s pripombo »Kuponi«. Društvo si vzame v gledališču gotovo število teh belih kuponov (nakaznic), ter jih opremi na zadnji strani s svojo štampiljko. Člani pa pridejo z njimi k dnevni blagajni (pri večerni blagajni principijelno ne veljajo), kjer dobijo zanje znižane vstopnice po lastni izbiri. Ker so za kupone na razpolago samo gotovi sedeži v parterju in na balkonu in v omejenem številu, se svetuje vsakomur, da si na njih nabavi vstopnico čimprej, ker sicer riskira, da mora plačati celo vstopnico.

Vesela vdova na mariborskem odru. Vaje za to lepo opereto so v polnem teku. V svesti si, da pri opereti najbolj učinkujejo zunanji oderski efekti, je storilo gledališče vse, da bo režijo in oprema te jako zabavne in melodiozne operete nad vse sijajna in uspešna. Najrazličnejši in bogati lučni efekti, elegantne, nove toalete, precizno in temperamentno nastudirani plesi, vse to bo pripomoglo, da postane ta po celem svetu najbolj uspela opereta tudi v Mariboru pravcati »šlager«.

Kvartet Zika priredi dne 3. decembra v Mariboru svoj drugi koncert z naslednjim čisto novim sporedom: 1. Beet-

PRABABICA (DIE AHNFRAU).

Založba v petih dejanjih. Spisal Fr. Grillparzer, poslovenil Vladimir Levstik, režiral Rado Zeleznik.

Osnovna misel te drame je, da se krivda prednikov kaznuje do zadnjega kolena; misel, ki je vzrastle v dramatičnih tragedijah različnih romantikarjev, kjer vlada neizproсна usoda do skrajnosti. Toliko teh dram se je rodilo pri Nemcih, da so te drame zadobile svoj specificum »Das Schicksalsdrama«. Sicer je bila usoda važnejšega pomena pri mnogih dramah v različnih dobah, toda ideja slučajja, ki stremi za vsem temnim in groznim, za čudovitostjo in fatalnostjo, se najrajši spoji na usodepolnih krajih in dnevih, ljubi različne slutnje in sanje, prokletstvo in molitve in razna orožja, ki so bila že nekoč usodna pri kakem zločinu in ki zopet stopijo v akcijo v dramu sami in napeto pospešujejo dejanje. Iznajdljiva sredstva ustvarjajo občutje, razpoloženje, da vstajajo ob določenih urah s spremljevanjem naravnih pojavov strahovi in čudovite prikazni. Vse se vrši urno in napeto s patosom in pretiranjem in španski čet-verostopni trohej veča bolečine in kletve strasti in vzdihe. Tieck je pričel in zgodba se je vila tja do Grillparzerjeve »Prababice« preko Hauptmanna in se je z različnimi variantami preselila že v neoromantične struje. »Prababica« so prvi igrali na Dunaju 1817. leta z velikim uspehom in pesnik je na mah zaslovel v Avstriji in Nemčiji, čeprav pozneje tega dela, ki mu je jemalo ugled radi slepega fatuma, sam ni bil vesel.

Na grofu Borotinu Zdenku leži prokletstvo prababice, ki se izpolnjuje v tem, da se mu izgubi mladi sinček in postane sčasoma vodja neke roparske tolpe. Sam živi grof o gradu s svojo edino hčerko Berto, ki je na las podobna prababici. Prababica je umrla nasilne smrti. Njen mož jo je našel v objemu ljubimčevem in ji je zasadil bodalo v srce.

Zgodilo se pa je, da se sestra zaljubi v svojega izgubljenega brata, pač ker ga ne spozna, in da se brat istotako smrtno zaljubi v sestro Berto. Oba se zaročita. Berta kmalu izve, da je njen poročenec ropar; izve celo, da ji je brat. Kot ropar se je Jaromir branil in nehoče prebodel svojega

hoven: Kvartet št. 3, op. 18. 2. Čajkovsky, Kvartet v D-durju, op. 14. 3. Lhota: Koncert za godalni kvartet.

Pecija Petroviča »Vragolije« v mariborskem gledališču. Početkom decembra pride znani hrvatski komedijograf g. Pecija Petrovič s par prvaki zagrebske drame na gostovanje v Maribor s svojimi najuspešnejšimi zabavnimi enodejankami.

Razpis službe. Razpisuje se mesto: 1. inženjerja-arhitekta in 2. geometra. Prednost imajo prosilci z večletno prakso. S prilogi opremljene prošnje je pri magistratu vložiti najkasneje do 20. decembra 1925.

Državna borza dela v Mariboru. Od 15. do 21. novembra je bilo pri tej borzi 91 prostih mest prijavljenih, 211 oseb je iskalo službe, v 50 slučajih je borza posredovala uspešno in 8 oseb je odpotovalo. Od 1. januarja do dne 21. novembra pa je bilo 6494 prostih mest prijavljenih, 9479 oseb je iskalo službo, v 2817 slučajih je borza posredovala uspešno in 649 oseb je odpotovalo.

Priporočamo »Ljudske knjižnice« v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani. 17 predvojnih zvezkov po nizkih cenah ter nova ilustrirana zvezka: 19. zv.: Kazan, volčji pes, br. 18 D, vez. 30 D; 20. zv.: Kralj gora, br. 18 D, vez. 30 D. — Kol.

LISTEK.

Mali svet naših očetov

Roman treh delih. Spisal Antonio Fogazzaro.
Prevod iz italijanščine.

Njegov duh se je dvignil, senca strogosti je zagrnila njegov glas.

»Zakaj mi tedaj nisi dala vse svoje duše?« je rekel. Molčala je. Zaman je prejel poskušala, da bi zopet začela z delom. Roke so se ji tresle.

In sedaj to grozno vprašanje! Ali naj odgovori, ali ne? Če odgovori, če prvič razodene na dnu srca, skrite stvari, bo bolečo rano le razširila. Toda, ali sme biti neodkritosrčna? Njen molk je trajal tako dolgo, da jo je Franco še enkrat vprašal: »Ne rečeš nič?« Zbrala je vse svoje moči in govorila.

»Res je, moja duša ni bila nikdar popolnoma s teboj.« Vsa se je tresla, ko je to izgovorila. Franco skoraj ni dihal.

»Vedno sem čutila«, je začela Luiza, »da sem drugačna kot ti, da sem ločena od tebe v čustvu, ki mora nadvladati vsa druga. Ti imaš verske ideje moje matere. Moja mati je smatrala in tudi ti smatraš vero kot celoto, sestojajo iz verskih resnic, bogoslužja in zapovedi, ki jo je navdahnila in ki ji vlada ljubezen do Boga. Vedno sem se upirala, da bi jo doumnela tako, nikdar nisem mogla občutiti, čeprav sem se trudila, one ljubezni do nevidnega, nedoumnega Bitja. Nikdar nisem mogla razumeti, kakšen smisel ima to, da bi prisilila svoj razum, da sprejme stvari, ki jih ne razumem. Vendar sem čutila vročo željo, da bi usmerila svoje življenje proti cilju, ki je nad mojimi osebnimi koristmi. In potem me je prešinila moja mati z vzgledom in besedo z dolžnostmi do Boga in Cerkve, da so mi moji dvomi povzročili veliko trpljenje, da sem se borila proti njim, kolikor sem mogla. Moja mati je bila svetnica. Vsako dejanje v njenem življenju je odgovarjalo njeni veri. Tudi to je vplivalo name in potem sem vedela, da je bila očetova nevera največja bol v njenem življenju. Spoznala sem tebe, ljubila sem te, poročila sem se s teboj in utrdila sem se v sklepu, da bom skušala postati v verskem oziru tebi enaka, zakaj ti si bil tak kot moja mati. In glej, polagoma sem spoznala, da nisi bil tak kot moja mati. Ali moram tudi to povedati?«

»Da, vse.«

»Spoznala sem, da te je sama dobrot, da imaš najbolj vroče, najbolj velikodušno in najbolj plemenito srce na svetu, da pa vsled vere in tvojih verskih vaj ti zakladi skoraj ne pridejo v poštev. Ti nisi delal. Zadovaljil si se s tem, da si ljubil mene, hčerko, Italijo, svoje cvetice, svojo glasbo, lepoto jezera in gor. V tem si sledil svojemu srcu. Za višje ideale ti je zadostovalo, da si veroval in molil. Brez vere in molitve bi dal ves ogenj, ki ga imaš v duši, onemu, kar je res resnično, kar je res pravo tu na zemlji, čutil bi ono potrebo po udejstvovanju, ki sem jo čutila jaz. Ti veš, kakšnega bi te rada imela v nekaterih stvareh! Kdo na primer čuti večjo ljubezen do domovine kot ti? Nihče! Dobro, želela bi, da bi skušal v resnici bolj ali manj služiti svoji deželi. Sedaj greš v Piemont, toda greš predvsem zato, ker drugače skoraj ne moremo več živeti.«

Franco je namršil obrvi in z jezo kretnjo hotel ugovarjati.

»Če želiš«, je ponižno rekla Luiza, »bom nehala.«

»Ne, ne, dalje, povej vse, boljše je!«

Rekel je to tako razdraženo in jezo, da je Luiza molčala in nadaljevala šele tedaj, ko je vnovič rekel: »Dalje!«

»Tudi če ne bi šel v Piemont, bi lahko delal v Val-soldi, v Val Porlezzi in v Vall'Intelir to, kar dela V. na Comskem jezeru. Lahko bi stopil v stik z ljudstvom, oživiljal v njem dobro mišljenje, pripravljaj vse to, kar bi bilo potrebno za dan vojne, če bi prišla. Povedala sem ti to, toda ti nisi bil o tem prepričan in si mi delal toliko težko. Ta brezdelnost je podžigala moj upor proti tvojemu verskemu pojmovanju in mojo težnjo po drugačnem pojmovanju. Zakaj čutila sem, da sem tudi jaz zelo verna. Pojmovanje vere, ki je dobivalo v mojem razumu vedno jasnejše oblike, je bilo na kratko sledeče: Bog je, je tudi vseмогоčen in vseveden, pravtako kot ti veruješ. Ni mu pa mar, če ga mi obožujemo in molimo. To, kar zahteva od nas, je razvidno iz srca, ki nam ga je naredil, iz vesti, ki nam jo je dal, iz kraja, kamor nas je postavil. Hoče, da ljubimo vse dobro, da mrzimo vse slabo, da sledimo z vsemi svojimi silami tej ljubezni, temu sovraštvu, da se pečemo samo s tem svetom, samo s stvarmi, ki jih moremo razumeti, ki jih moremo občutiti. Sedaj razumeš, kako sem pojmovala svojo dolžnost, našo dolžnost napram vsem krivicam, napram vsem nasiljem!«

Kolikor bolj na široko je Luiza razlagala in pojasnjevala svoje misli, toliko bolj je bila zadovoljna, da je to storila, da je bila končno enkrat odkritosrčna, da je pogumno stopila na svoj lasten, trden svet. Vedno bolj je ugašala v njej jeza do moža, vedno bolj se je vzbujalo v srcu nežno sočutje do njega.

»Vidiš torej«, je dodala, »če bi šlo samo za to neprijetnost s staro materjo, ali misliš, da ne bi tisočkrat raje žrtvovala svoje mišljenje, kot da bi te žalila? Moralo je biti tu še nekaj drugega. Sedaj veš vse, sedaj sem položila svojo dušo v tvoje roke.«

S čela svojega moža je brala temno bol, sovražno hladnost. Vstala je ter se mu prav počasi bližala s sklenjenimi rokami. Nepremično ga je gledala ter iskala njegovih oči, ki so se ji izmikale. Obstala je, kot bi jo zadržala neka višja sila, dasi on ni rekel nobene besede in ni napravil nobene kretnje.

»Franco!« je zaprosila. »Ali me ne moreš več ljubiti?«

Ni odgovoril.

»Franco! Franco!« je rekla in stegnila sklenjene roke. Nato se je premaknila, da se mu približa. Osorno se ji je odmaknil. In neskončne pol minute sta si stala tako molče nasproti.

Franco je stiskal ustnice, čulo se je njegovo naglo dihanje. Prekinil je molk.

»Ali res tako misliš, kot si rekla?«

»Res.«

Držal je roke na naslonjalu stola. S silo ga je sunil proč ter trpko rekel: »Dovolj.«

(Dalje prihodnjic.)

Kavarna »Evropa«, čez cesto od kolodvora, dnevno koncert, vsi časopisi na razpolago, dobre pijače, postrežba točna. Se priporoča! — Za Jos. Cizela — Gabro Valjak. 519

Stambiljke vseh vrst izdeljuje Zinauerja naslednik S. Petan v Mariboru, Aleksandrova cesta 43, dvorišče. 581

Premog iz svojega premogokopa pri Veliki Nedelji prodaja Slovenska premogokopna družba z o. z. v Ljubljani, Wolfova ulica št. 1—I. 107

Orehe, suhe gobe, vsakovrstni fižol

kakor tudi druge deželne pridelke kupuje po najvišjih cenah »Žitarica«, Maribor, Aleksandrova cesta 36. 563

Vozni red

veljaven od 15. oktobra je izšel v Tiskarni sv. Cirila. Cena 1.50 D.

ARGUS je naš najboljši domači obveščevalni zavod. ARGUS ima v vseh mestih zanesljive poverjenike. ARGUS daje obvestila o vsem, posebno pa o stanju denarnih zavodov, trgovsko-industrijskih podjetij in zasebnih oseb. ARGUS-ove informacije so vedno točne, izčrpne in hitre. ARGUS se nahaja v Vuka Karadžića ul. 11, Beograd. ARGUS-ov telefon: 6-25, brzojavni naslov: Argus.

SALAMA
prvovrstna
novo biago
povsem zrelo
se dobi povsod.
Prva hrvatska tvornica salame,
prekujenega mesa in masti
M. Gavrillo i-č-a sin. d. d.
Petrijna.
Zastopstvo za Maribor in
okolico:
FRANC RAINER
Maribor.

Priporoča se
Tiskarna sv. Cirila v Mariboru
Za poljske križe
si mnogi želijo Kristusove podobe (korpuse). Da ustreže ljudem, jih je oskrbela Tiskarna sv. Cirila v Mariboru, kjer se dobijo po sledečih cenah: 65 cm veliki po 550 din., 75 cm veliki po 600 din., 80 cm veliki po 700 in 800 din., 90 cm veliki po 800 din., 100 cm veliki po 950 din. in po 1280 din., 120 cm veliki po 1700 din.
Stenski križi
z leseno podobo (korpuse) stanejo: Velikost 20 cm po 42 in 77 din., 25 cm po 55 in 90 din., 30 cm po 77 in 100 din., 35 cm po 96 in 115 din., 40 cm po 140 din.
Stenski križi
s kovinasto podobo stanejo v raznih velikostih po 4, 12, 18 in 24 din.
Stoječi križi
s kovinasto podobo stanejo v raznih velikostih in izpeljavah po 22, 24, 28, 30 in 36 din.
Izpeljava je zelo okusna in solidna ter se toplo priporoča, da si vsak, kdor križe potrebuje, iste kupi v Tiskarni sv. Cirila v Mariboru.

Širite „Našo Stražo“!

Edino najboljši
šivalni stroji in kolesa so le
Josip Petelinč-a
Ljubljana
(blizu Prešernovega spomenika ob vodi)
znamke **Orizner, Phönix in Adler**
za rodbinsko, obrtno in industrijsko rabo.
Istotam najboljši švicarski šivalni stroji znamke »Dubied.«
Pouk v vezenju in krpanju brezplačen.
Večletna garancija. Delavnica na razpolago.

25. NOVEMBRA
OTVORITEV
MODNE IN MANUFAKTURNE
TRGOVINE
JOS KARNIČNIK
MARIBOR
SLOVENSKA UL. 10.